

F'Jum Dun Karm 1975

Lil Karmen Mikallef Buhaġar

Mis-Sema fejn tinsab, DUN KARM, POETA,
tghid tara ġrajjet Malta f'dan il-hin?
Tghid tiftaħ b'dal-progress ta' vilel għonja
b'servizz soċjali hekk li m'hawnx fqajrin?
Jew qed tithasseb għax l-ispirtu ddennes:
m'għadniex inħobbu 'l Malta w id-drawwiet
ta' qima lill-Mulej u l-armar tiegħu
u sirna barranin f'daž-żminijiet?

Aħna nqimuk mhux għax qassis, kif jaħsbu
l-imħuħ imdallma iżda għax kont MEXXEJ
tar-ruħ Maltija u ta' jeddijietha:
l-aħdar w il-blu' għallimtna m'huma xej
hdejn l-aħmar w abjad li jagħżluna għalina
bla ma nxaqilbu 'l hawn u lanqas 'l hemm;
ma ridtx is-semm barrani jhassar ġensna
għax jekk jinbidel ... min se isaffi d-demmi???

Kont għaqli meta tlabt deh'n għall-HAKKIEMA
u ħniena, mhux kastig, għaž-żgħir għas-sid,
is-saħħa għall-ħaddiem xtaqtha dejjem,
fir-ruħ, ġo moħħu, qalbu mhux ħadid!

Fuq kollox tlabt lil ALLA s-sedq w is-sliema
bejn l-aħwa kollha, għax ilkoll Maltin
u mhux il-ġenn w is-saħna tal-politka
biex nisfaw bhejiem naħbtu għal xulxin!

Ma nafx, MISSIER, jekk tista' ... għaddilna kelma
mar-RE tas-SLATEN biex ikun ħanin
mal-GŻIRA li bid-dawl sebbaħ mill-qedem
biex nibqgħu ħielsa, insara u Maltin!
Għalxejn il-Parlament, il-Ġnus Magħquda,
il-Jedd tal-Bniedem jekk ninsew id-dmir
li nixmu mat-tagħlim l' hemm fl-INNU MALTI
għax kull ftehim jiddgħajjef, fqir isir!

18-X-75

ĠUŻE' CARDONA

KRITERJU ĠDID

FL-ISTUDJU TAL-ISTORJA

ĠUŻE' GALEA

B'xorti hażina għalina l-Maltin, l-istorja ta' art twelidna sa ftit
taž-żmien ilu, qatt ma kienet miktuba b'metodu loġiku u b'sistema
analitiku; kienet f'għamla ta' rakkont kronoloġiku b'sensila ta' dati
u fatti bla ħjiel ta' rabta bejniethom.

Din hi għamla żbaljata għax l-istorja bħala fergħa ta' xjenza, jeh-
tieg li tkun mistharrġa u spjegata fuq żewġ fatturi ewlenin: kawża u
effett. Fil-holqien xejn ma jġri jew isir mix-xejn; kull ġrajja, kull
fatt, kull xejra fil-hajja tal-bnedmin jew fl-istorja ta' pajjiżhom, għand-
hom ir-raġuni, il-motiv jew il-kawża tagħhom, u billi wiehed jirrak-
konta l-ġrajja biss bla ma jfisser il-motiv li qanqalha, ma jkunx qiegħed
jirreġistra tajjeb l-istorja.

L-istoriku jehtieġli jikteb mhux biss dwar dak li jidher u jġri,
imma wkoll irid jistħarreġ dwar in-nisġa tal-ġrajja; biex ikun kapaci
jagħmel hekk, irid ikun studja u fehem il-filosofija ta' l-istorja: haġa li
l-ewwel storiċi ta' Malta ma ħabblux rashom fuqha,

L-ewwel storiku tal-Gżira tagħna kien il-Kommandatur Gio. Fran-
ġisku Abela li ħareġ il-ktieb tiegħu f'nofs is-seklu sbatax. Kienet
biċċa xogħol meritevoli imma aktar kellha xejra lawdatorja milli spe-
kultiva. Mid-dehra, Abela kellu ħsieb li jiġbor dak kollu li sab mik-
tub jew magħdud fuq Malta, u poġġieħ bħala material ta' għożża jew
ta' ftahir aktar milli bħala tifikira dokumentata tal-hajja politika u
soċjali ta' pajjiżna sa żmienu.

Tant hu hekk li fil-ktieb ta' Abela naqraw episodji mneħħin mill-
mitoloġija, rakkonti u fatti mżewġin b'elementi fantastiċi, u deskriż-
zjonijiet ta' ġrajja u ta' persunalitajiet miġbudin fit-tul żejjed.

Fuq kollox Abela kien Membru ta' l-Ordni ta' San Gwann, u jekk
wiehed jifli sewwa l-ktieb tiegħu, għandu jintebaħ li l-awtur għalkemm
kellu f'moħħu li jeżalta lill-Gżira ta' Malta, xtaq ukoll jitfa' f'it ta' l-
incens lill-Gran Mastro, lill-Kunsill u lill-Kavallieri ta' San Gwann
li dak iż-żmien kienu jaħkmu fuq din il-Gżira.

Il-ħażin hu li dak il-ktieb ta' Abela serva ta' mudell lil storiċi li
ġew warajh, u hekk ġara li fl-istejjer li kitbu barra li nosservaw plaġ-
jarizmu, niltaqgħu ma' deskriżzjonijiet liriċi ta' bravuri eżaġerati, kapi-